

Försöksprojekt 2024 - STÖD

Ålands gymnasium beskriver i sin Strategi 2026 en vision om att bidra till ett hållbart samhälle och ge studerande de kunskaper och färdigheter som behövs för framtida studier och arbetsliv. I Strategi 2026 inkluderas olika målsättningar under temat "Utbildning & pedagogik". En av dessa målsättningar är att bli ännu bättre på att utbilda studerande i behov av särskilt stöd. Målet är att alla studerande ska ha möjlighet att nå sin fulla potential. Ålands lyceum och Ålands yrkesgymnasium har utifrån detta sett att det finns vissa fokusområden för år 2024 och söker därmed om medel för ett försöksprojekt för att förverkliga dessa.

Att skapa en gymnasieutbildning för alla

Ålands yrkesgymnasium har under de senaste åren saknat tillräckliga resurser för att tillgodose alla studerandes behov av stödinsatser. Till Ålands yrkesgymnasium antas studerande utan något specificerat krav på medelvitsord från grundskolan. Studerande antas på individuell kvot samt enligt prövning till näst intill alla program. Skolan tar därmed emot studerande med mycket varierande förkunskaper samt individuella förutsättningar. För att lyckas med målsättningen att alla ska kunna nå sin fulla potential behövs adekvata resurser. Ålands yrkesgymnasium äskar om medel för fler assistenter för att möta ett ökat behov av handledning i undervisningen.

Bakgrund

Av alla studerande vid Ålands yrkesgymnasium har ungefär 35 procent en plan för särskilt stöd ("åtgärdsprogram"). Andelen har vissa år varit högre. Vissa grupper kan ha upp till sjuttio procent studerande med plan för särskilt stöd och var och en av dessa studerande har sina egna individuella behov.

De olika behoven kan bero på många olika bakgrundsfaktorer. Antalet studerande med neuropsykiatriska diagnoser har ökat. Många studerande har svårt att fokusera och koncentrera sig för att komma igång med sitt skolarbete under lektionerna och behöver en vuxen som kan motivera och handleda. Många ungdomar lider av psykisk ohälsa samt sociala svårigheter, ibland även social fobi. Ångestproblem kan göra att studerande (tidvis) inte klarar av att delta i ordinarie grupp. En annan kategori ungdomar med stödbehov är inflyttade med annat modersmål än svenska, som ännu inte är tillräckligt språkligt förberedda för att klara en gymnasieutbildning. Vissa av dessa har stora utmaningar med språket, speciellt när det kommer till det fackspråk som krävs vid en yrkesutbildning. Efter pandemin har man även upplevt att studerande kommer från grundskolan med bristande förkunskaper.

Ålands yrkesgymnasium tar emot studerande från grundskolan som i ett eller flera ämnen följt anpassad läroplan. Ofta har den individuellt anpassade lärokursen även getts i en mindre grupp och i särskilda fall även med stöd av assistent. Elever i grundskolan i behov av särskilt stöd har ofta erhållit stöd av assistenter, där sådant behov förelegat. Samma studerande förväntas sedan delta i yrkesgymnasiets

vanliga undervisningsgrupper. De två utbildningsprogram som i sin helhet erbjuds som specialundervisning räcker inte för att möta de studerandes egna önskemål om fortsatta gymnasiala studier vilket är orsaken till att vi har en individuell kvot på andra program för de som på grundskolan läst enligt anpassad lärokurs. De som antas via den individuella kvoten skulle gynnas av bistånd av assistenter.

Även fysiska funktionsnedsättningar ger upphov till hindrande svårigheter i förflyttning mellan de olika skolbyggnaderna och mellan olika klassrum i samma byggnad. Det finns de som har fysiska funktionsnedsättningar utan att ha rätt till assistent från KST. Alla dessa ovanstående faktorer ställer krav på skolan i form av resurser.

Ålands yrkesgymnasium bedömer att en ökad och riktad vuxennärvaro i klasserna skulle underlätta situationen för de studerande som behöver extra stöd. Lärare kan ha ett flertal studerande som samtidigt skulle behöva individuellt stöd och hjälp. Detta är arbetsdrygt för den enskilda läraren, för att inte säga en omöjlighet i många fall. Risken är att läraren enbart hinner hjälpa någon eller några medan andras lärande blir lidande.

På flera sätt är studierna på yrkesgymnasiet en helt ny skolform i jämförelse med grundskolan. Inom ramen för yrkesutbildningen krävs av studerande att de ska kunna fungera på en praktikplats vilket också utmanar de studerande som inte är socialt förberedda för detta. Att handleda studerande som skulle behöva hjälp att ta detta steg, ett steg närmare arbetslivet, kräver resurser. Assistenten kunde vara behjälpliga i övergången mellan skola och LIA-plats.

Målsättningar

För att öka antalet vuxna som kan hjälpa studerande med stödbehov behövs fler assistenter i skolan. Tanken är att dessa assistenter primärt skulle finnas som stöd för att göra övergången från grundskolan lättare och att de genom handledning skulle ge de studerande verktyg att bli mer självgående mot slutet av utbildningen. Studerande behöver bygga ett självförtroende under sin studietid för att gå väl förberedda vidare till arbetslivet eller fortsatta studier.

Satsningen på fler assistenter bedömer vi att skulle ge effekt på flera sätt. Dels kunde man fokusera mer på att arbeta förebyggande i klass innan studerandes studietakt påverkas, dels kunde dessa personer hjälpa till med att skapa arbetsro i klasserna vilket skulle vara till fördel för alla i gruppen. På sikt hoppas vi kunna förebygga och minska antalet avhopp från skolan och därmed antalet hemmasittare. Vi hoppas också att vi med ett ökat antal assistenter ska kunna erbjuda fler studerande goda förutsättningar för att klara av sina studier inom utsatt tid.

Konsekvenser

Medel behövs för anställandet av två nya assistenter för försöksprojektets tidsperiod. Dessa två assistenter kommer att placeras vid ett praktiskt program och ett mer teoretiskt program för att kunna se om insatsen har effekt i båda fall. Om projektet visar sig ha goda effekter behöver arbetsformen fortsätta att utvecklas och fler assistenter anställas för att garantera studerandes lärande.

Finansieringsbehov

För att förverkliga denna del av försöksprojektet behöver Ålands gymnasium anställa två assistenter. Den sammanlagda personalkostnaden för dessa uppgår till ca 80 000 € på årsnivå.

Struktur för stödinsatser inom Ålands yrkesgymnasium

För att bli bättre på att ge utbildning åt studerande med behov av särskilt stöd skulle Ålands yrkesgymnasium behöva arbeta med kartläggning, struktur och dokumentation av de stödåtgärder vi har möjlighet att ge.

Ålands yrkesgymnasium har flera olika enheter vilka alla har ett eget sätt att arbeta med stödinsatser för studerande. För att kunna garantera likabehandling är skolan i behov av att kartlägga alla former av stöd och hur de används samt utreda hur de resurser som finns bör användas.

I projektet ingår att avgränsa, definiera och dokumentera vad samtliga stödresurser innebär och förutsätter. Stödresurserna är av olika form och handhas av flera olika tjänsteinnehavare:

- lärare som ger allmänpedagogiskt stöd
- lärare som ger specialpedagogiskt stöd
- assistenter
- skolvårdar
- studiehandledare

En noggrann dokumentation över vilka steg i stödtrappan som finns ska göras samt en tydlig fördelning över vem som gör vad, vilken dokumentation som ska göras upp, hur bedömningen av stödbehovet görs och vilken typ av beslut som ska fattas då stödinsatser bedöms. Detta gäller oavsett vilken form av stöd det handlar om. Till möjliga stödinsatser kan räknas åtminstone:

- differentiering som i praktiken kan innebära ett annat undervisningsmaterial och -metoder, typ och mängd av uppgifter etc
- flexibla gruppindelningar, dvs indelning av undervisningsgrupper enligt stödbehov
- samarbete mellan hem och skola
- studievägledning
- studerandevårdens stöd
- anpassad bedömning och regelverk kring dessa
- studieplan
- stödundervisning
- specialundervisning på deltid
- biträdestjänster (grupp- eller individuell assistent)

Vilka stödinsatser som behövs för den enskilda studeranden avgörs i en pedagogisk bedömning av sakkunniga på området. I projektet ingår att ta fram en gemensam modell för pedagogisk bedömning och hur skolan arbetar med och beslutar om stödåtgärder utgående från den pedagogiska bedömningen.

NPF-fortbildning 2023 bli startskottet

Under år 2023 satsar Ålands yrkesgymnasium på en fortbildning inom neuropsykiatriska (NPF) funktionsnedsättningar för alla undervisande lärare. Fortbildningen ska ge lärare verktyg för att hantera studerande med NPF-problematik. En fortbildning leder dock inte per automatik till en förbättring i sig. Under år 2024 kan skolan

i och med detta projekt bygga vidare på fortbildningen och en plan för implementering av metoder och testa dem i verksamheten.

Finansieringsbehov

För att mäta med de insatser som behöver göras för att ta fram en gemensam stödmodell inklusive struktur och arbetsfördelning och som även beaktar krav på dokumentation och beslut kommer Ålands gymnasium att behöva anlita experter på området. Vi bedömer att det för behovet av experttjänster behöver reserveras 20 000 € för försöksprojektet år 2024.

Behov att utveckla undervisningen inom svenska som andraspråk

Allt fler studerande har ett annat modersmål och hemspråk än svenska. En del av dessa kan ha mycket begränsade kunskaper i det svenska språket som är en förutsättning för att kunna tillgodogöra sig den undervisning som ges.

Vid Ålands lyceum finns en läroplan i ämnet *Svenska som andraspråk (SVA)*. SVA är ett läroämne som hjälper studerande att utveckla sin kommunikativa språkförmåga och förståelse av det åländska samhället. Ämnet är således tvärvetenskapligt innehållande både individuella och samhällsliga aspekter. Vidare betonas det nödvändiga att lära sig både vardagsspråk och akademiskt språkbruk för att kunna delta på lika villkor i samhället. Utan ett väl utvecklat språk hämmas integrationen och begränsar tillgång till samhällsliga, utbildningsmässiga och yrkesmässiga möjligheter.

Hittills har vi försökt inkludera studerande med annat modersmål, dvs de som har rätt till SVA, i undervisningsämnet svenska- och litteratur men lösningen är allt annat än optimal. Många i den här gruppen studerande behöver betydligt mer stöd för att klara sina studier än vad vi kan ge dem idag.

Att arbeta både med språk och kunskapsutveckling samtidigt ställer helt andra krav och andra pedagogiska redskap än vi kan erbjuda idag. Detta kan leda till att studerande med en annan språklig bakgrund inte når upp till sin fulla potential och den kravnivån skolan ställer på studerande.

För att ge studerande med en annan språklig bakgrund bättre förutsättningar i sina studier äskar vi om medel för att kunna uppfylla läroplanen på ett tillfredsställande sätt, dvs ge separat undervisning i läroämnet SVA och inte inkludera det som en del i läroämnet Svenska och litteratur. På så sätt skulle det vara möjligt att bl a:

- Anpassa material, arbetssätt och tempo mer efter studerandes behov
- Erbjuder en tryggare miljö för att bygga upp självförtroendet för språket
- Ge stöd och samarbeta med lärare ämnesövergripande
- Ge stöd och samarbeta med kollegiet gällande bedömning

Finansieringsbehov

För en lärare i svenska som andraspråk reserveras 60 000€.

Sammanfattning

Försöksprojektet för år 2024 är tredelat och består sammanfattningsvis av följande delar med respektive finansieringsbehov:

Satsningsområde	Finansieringsbehov
Assistenterna inom teoretiska och praktiska ämnen (2 st)	80 000
Modell, struktur och system för stödinsatser	20 000
Svenska som andraspråk	60 000
Totalt	160 000

Denna projektplan har gjorts som ett samarbete mellan vik. Förvaltningschef Ronny Holmström-Wall, biträdande rektor Erika Eriksson (Ålands yrkesgymnasium) och rektor Marcus Koskinen-Hagman (Ålands lyceum). I arbetet har hörts ett tiotal lärare med kunskap och erfarenhet inom området.

Mariehamn 30.8.2023

Ronny Holmström-Wall
vik. förvaltningschef